

Číslo materiálu: VY 32 INOVACE 27/14

Název materiálu: Brněnská hantýrka

Číslo projektu: CZ.1.07/1.4.00/21.1486

Zpracoval: Mgr. Jana Jourová

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

Brněnská hantýrka

Brněnská hantýrka aneb brněnské hantec. Základy brněnské hantýrky lze hledat na začátku minulého století u tzv. "brněnské plotny." Mluvíme-li o hantýrce, chcete-li o "brněnském hantecu", musíme podotknout, že se jedná o jazyk, který se používá výhradně v Brně a kterému málokdo rozumí. Hantýrka byla vlastně jazykem brněnské spodiny, zlodějů a flákačů. Tento jazyk se neustále měnil, aby byl pro nezsvícené nesrozumitelný.

Původ většiny výrazů brněnské hantýrky je nutno hledat v národnostní struktuře obyvatelstva. Brno bylo pod silným německým vlivem a většina zde žijících Čechů chodila do německých škol, kde se pořádně německy nenaučila a česky zapomněla.

Bylo řečeno, že hantýrka byla řečí "brněnské plotny" - flákačů. Její vznik lze hledat někde kolem roku 1900. Byla to sociální skupina, která byla na svůj název "plotna" patřičně hrdá. Byla to individua typická pro velkoměsto ukrytá v anonymitě. Tak jak si Praha vytvořila "pražského pepíka", "pardála" a "galérku", Brno mělo svou "plotnu".

Sídlem plotny bylo vnitřní Brno ale také jeho periferie.

Největším centrem plotňáckých "slezin" (schůzek) byla "rola" (hlavní nádraží). Plotňáci většinou nepracovali a když ano, tak jen příležitostně a když to bylo dobře zapláceno. Rvačky mezi plotňáky byly na denním pořádku, jinak se činnost plotny vybíjela v karbanu, vyděračství a podvodech. Ani po I. světové válce plotna nevymřela. Nebyla už tak typická, smísila se s typickými zloději, ranaři a kasaři. Plotňáci byli k sobě navzájem velmi solidární, pomáhali si, když bylo potřeba. Nebyli chytří, ale byli mazaní, někteří měli čistý trestní rejstřík, ale mnozí byli i několikrát trestaní. Plotna o vážné věci nejevila zájem, když tak o sport, ale fikaná byla v kriminalistice a paragrafech.

Za II. světové války byla zavedena pracovní povinnost a kdo nepracoval, byl odveden na nucené práce. Toto nařízení završilo poslední kapitoly brněnské plotny.

Pro ilustraci uvádíme dvě sloky z písně, jejíž pravděpodobný vznik se datuje na čtyřicátá léta minulého století.

Polentérská

Nahodil sem si vám koňa měla bezva kštelt *boty měla dvoupatrový, bezva ušitý*

sraz byl u Špilberku

labza byla volepená že sem čubrněl

Namluvil jsem si vám dívku, měla bezva vzhled

pekle měla dvópatráky bezva píchaný

vzal jsem ji tančit k Flédě (tančírna)

trhl sem ju ryngčít k Flédě

holka byla nastrojená, že jsem hleděl

lauf byl u Špény.

Nechal sem si píchat vrbek k tomu hózále

na víno a cigarety peníze ještě mám

proto su teď négrovité nemám rantále

Nechal jsem si ušít kabát, k tomu kalhoty

na vajnošál na špinky eště love mám

zítra budou v práci peníze, to si zase dám.

zétra budó v hokně háky to si zase dám.

proto jsem teď bez peněz, nemám peníze!

Brněnská hantýrka

1. Přečti si text o brněnské hantýrce a pokus se dokončit věty:

Brněnská hantýrka vznikla na počátku _____

Původně to byl jazyk skupiny obyvatel, kteří patřili _____

Jazyk se neustále měnil, aby _____

Dá se říci, že brněnská hantýrka je výsledkem nesprávného používání dvou jazyků

Brněnská „plotna“ se scházela _____

Zájmem členů brněnské „plotny“ byly _____

Brněnská „plotna“ zanikla _____

2. Spoj text písně v hantýrce s překladem do spisovné češtiny.

3. Některá slova z hantýrky používáme my Brňané dodnes. Najdi v písni výrazy pro:

- Peníze –
- Práce –
- Cigarety –
- Hledět, koukat –

4. Jaký je rozdíl mezi slangem a argotem, z čeho asi brněnská hantýrka vycházela?

5. Přečti si v Čítance² text divadelní hry My Fair Lady ze zelnáku a srovnej s textem G.B. Shawa

Kontrolní list

Brněnská hantýrka

1. Přečti si text o brněnské hantýrce a pokus se dokončit věty:

Brněnská hantýrka vznikla na počátku **20. století**.

Původně to byl jazyk skupiny obyvatel, kteří patřili **mezi spodinu, zloděje, flákače**.

Jazyk se neustále měnil, aby **byl nesrozumitelný nezsvěceným**.

Dá se říci, že brněnská hantýrka je výsledkem nesprávného používání dvou jazyků - **němčiny a češtiny**.

Brněnská „plotna“ se scházela **na roli (hlavní nádraží)**.

Zájmem členů brněnské „plotny“ byly **rvačky, vydírání, karban, podvody**.

Brněnská „plotna“ zanikla **za 2. světové války**.

2. Spoj text písně v hantýrce s překladem do spisovné češtiny.

Nahodil sem si vám koňa měla bezva kšilt
Namluvil jsem si vám dívku, měla bezva vzhled
labza byla volepená že sem čubrněl
holka byla nastrojená, že jsem hleděl
pekle měla dvópatráky bezva píchaný
boty měla dvoupatrový, bezva ušitý
trhl sem ju ryngčít k Flédě
vzal jsem ji tančit k Flédě (tančírna)
lauf byl u Špény.
sraz byl u Špilberku
Nechal sem si píchat vrbek k tomu hózále
Nechal jsem si ušít kabát, k tomu kalhoty
proto su ted' négrovité nemám rantále
proto jsem ted' bez peněz, nemám peníze
na vajnošál na špinky eště love mám
na víno a cigarety peníze ještě mám
zéta budó v hokně háky to si zase dám
zítra budou v práci peníze, to si zase dám

- 3. Některá slova z hantýrky používáme my Brňané dodnes. Najdi v písni výrazy pro:**
- Peníze – **love**
 - Práce – **hokna**
 - Cigarety – **špinky**
 - Hledět, koukat – **čubrnět**
- 4. Jaký je rozdíl mezi slangem a argotem, z čeho asi brněnská hantýrka vycházela?**
Slang je mluva zájmové skupiny obyvatel (studentský atd.)
Argot je mluva deklasovaných vrstev obyvatelstva, mluva spodiny
Hantýrka podle všeho vycházela z argotu
- 5. Přečti si v čítance text divadelní hry My fair lady ze zelňáku a srovnej s textem G.B. Shawa**
Jiná jména – typická pro české prostředí
V české verzi mluví Líza hantýrkou

Bibliografické citace:

1)[cit.2011-11-27]. <http://yorga.blog.cz/0706/brnenska-hantyrka>

2) DOROVSKÁ, Dagmar a ŘEŘICHOVÁ, Vlasta. *Čítanka 9*. Olomouc: SPN Prodos, 2006.

ISBN 8072301020. s. 158, 162

